

Valsts dzelzceļa administrācija

Riepiņnieku iela 2, Rīga, LV-1050, tālr. 67233225, fakss 67234105, e-pasts vda@vda.gov.lv, www.vda.gov.lv

LĒMUMS Nr. 1.5.-6/6

Lēmuma pieņemšanas vieta un laiks:

Rīgā, 01.02.2018.

Lēmumu pieņem:

Valsts Dzelzceļa administrācijas direktors Juris Iesalnieks.

Lēmuma temats:

Par maksas iekasēšanas shēmu

Valsts dzelzceļa administrācija (turpmāk - Administrācija) izvērtēja publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicēja AS "LatRailNet" (vienotais reģistrācijas Nr. 40103361063, adrese - Dzirnau iela 16, Rīga, LV-1010) (turpmāk – AS "LatRailNet") valdes 2017.gada 30.jūnijā (prot. Nr.JALP-1.2/32-2017) saskaņā ar Dzelzceļa likuma 12.panta otro daļu izstrādātos un apstiprinātos noteikumus Nr.JALP-7.6/02-2017 "Maksas iekasēšanas shēma" (turpmāk - Maksas iekasēšanas shēma) un 2017.gada 31.jūlijā sniedza viedokli (vēstule Nr. 2.1.-101) par Maksas iekasēšanas shēmas neatbilstību Dzelzceļa likuma 27.panta otrajai daļai un lūdza veikt attiecīgas izmaiņas Maksas iekasēšanas shēmā.

AS "LatRailNet" savā 2017.gada 17.augusta atbildes vēstulē Nr.L-6.3.1/45-2017 (turpmāk - AS "LatRailNet" vēstule) norādīja, ka Dzelzceļa likuma 27.panta otrajā daļā ir pārņemtas Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 21.novembra Direktīvas 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, (turpmāk - Direktīva) prasības. Direktīvas 44.panta 1.punkts nosaka, ka pieteikuma iesniedzēji var prasīt infrastruktūras pārvaldītājam tāda līguma noslēgšanu, kas piešķir tiesības izmantot infrastruktūru par maksu, kas ir noteikta saskaņā ar Direktīvas nosacījumiem. Līdz ar to AS "LatRailNet" uzskata, ka Direktīvas normā nav paredzēta saistību nodibināšana, bet gan tikai tiesības veikt maksājumus par infrastruktūras izmantošanu ar tā izraudzīto pārvadātāju. Līdz ar to izmaiņas Maksas iekasēšanas shēmā nav veicamas.

Saskaņā ar Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktu Administrācija uzrauga konkurences situāciju dzelzceļa pakalpojumu tirgos un pēc savas iniciatīvas, kā arī lai nepieļautu pieteikuma iesniedzēju diskrimināciju, jo īpaši kontrolē šīs daļas 8.punkta "a", "b", "c", "d", "e", "f" un "g" apakšpunktā norādītos jautājumus un pārbauda, vai tīkla pārskatā nav iekļautas diskriminējošas normas un vai publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam vai infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējam nav piešķirta tāda rīcības brīvība, kas varētu tikt izmantota pieteikuma iesniedzēju diskriminēšanai. Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 8.punkta "d" apakšpunktā minēta maksas iekasēšanas shēma. No minētā Administrācija secina, ka tai Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktā noteikts pienākums pēc savas iniciatīvas kontrolēt maksas iekasēšanas shēmu.

Lai noskaidrotu kādas darbības Administrācijai jāveic minētā "kontroles" jēdziena ietvaros, Administrācija piemērojot tiesību normu teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi, secināja, ka vērtējamas uz maksas iekasēšanas shēmu attiecināmās prasības, kādas

noteiktas normatīvajos aktos, kuri regulē ar maksas iekasēšanas shēmu saistītos jautājumus. Maksas iekasēšanas shēmas izstrādes pienākums publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējam noteikts Dzelzceļa likuma 12.panta otrajā daļā. Attiecīgi maksas iekasēšanas shēmai jāatbilst Dzelzceļa likuma prasībām un arī citu normatīvo aktu prasībām, ja tie regulē ar maksas iekasēšanas shēmu saistītos jautājumus. Attiecīgi secināms, ka Administrācijai, izpildot Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktā noteikto pienākumu pēc savas iniciatīvas kontrolēt maksas iekasēšanas shēmu, jāveic maksas iekasēšanas shēmas atbilstības Dzelzceļa likumam pārbaude un arī atbilstības citiem normatīvajiem aktiem pārbaudi, ja ar maksas iekasēšanas shēmu saistītos jautājumus tie regulē.

Izvērtējot Maksas iekasēšanas shēmu un AS "LatRailNet" sniegto viedokli, Administrācija konstatē un secina:

[1] Maksas iekasēšanas shēmas 17.punkts paredz, ka dzelzceļa pārvadātāji un atsevišķu tehnoloģisko procesu veicēji infrastruktūras maksas apmaksu veic, pamatojoties uz infrastruktūras pārvaldītāja izsniegto maksājuma dokumentu. No minētā secināms, ka infrastruktūras maksas apmaksu var veikt tikai dzelzceļa pārvadātāji un atsevišķu tehnoloģisku procesu veicēji.

[2] Dzelzceļa likuma 27.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikuma iesniedzējs var prasīt, lai infrastruktūras pārvaldītājs noslēdz tādu līgumu, kas piešķir tiesības pašam pieteikuma iesniedzējam samaksāt par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu. No minētās normas nepārprotami izriet pieteikuma iesniedzēju tiesības prasīt infrastruktūras pārvaldītājam noslēgt tādu līgumu, kura ietvaros par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu varētu norēķināties pats pieteikuma iesniedzējs.

[3] Saskaņā ar Dzelzceļa likuma 12.panta otro daļu maksu par šā likuma 12.¹ panta pirmajā daļā minēto minimālo piekļuves pakalpojumu kompleksu un par piekļuvi infrastruktūrai, kas savieno infrastruktūru ar apkalpes vietām, iekasē publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājs atbilstoši publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicēja izstrādātajai un apstiprinātajai (pēc konsultēšanās ar pieteikuma iesniedzējiem un publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju) maksas iekasēšanas shēmai. No minētā secināms, ka publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam, veicot norēķinus, jāievēro Maksas iekasēšanas shēma.

Kā jau secināts, Dzelzceļa likuma 27.panta otrā daļa piešķir pieteikuma iesniedzējam tiesības prasīt publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam tāda līguma noslēgšanu, kura ietvaros par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu varētu norēķināties pats pieteikuma iesniedzējs. Tā kā norēķinu veikšanā publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam ir pienākums ievērot Maksas iekasēšanas shēmu, apstākļi, ka Maksas iekasēšanas shēmā nav paredzēta iespēja pieteikuma iesniedzējiem norēķināties par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu, liegtu iespēju publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam izpildīt atbilstoši Dzelzceļa likuma 27.panta otrās daļas trešajam teikumam noslēgtu līgumu. Turklāt jāņem vērā, ka šāda līguma noslēgšana, lai arī atbilstu Dzelzceļa likuma prasībām, būtu pretrunā ar Maksas iekasēšanas shēmu.

Pamatojoties uz augstāk izklāstīto, Administrācija secina, ka Maksas iekasēšanas shēma neatbilst Dzelzceļa likuma 27.panta otrās daļas trešā teikuma prasībām.

[4] AS "LatRailNet" vēstulē norādīts, ka Direktīvas 44.panta 1.punkta tiesiskais regulējums nosaka, ka pieteikuma iesniedzēji var prasīt infrastruktūras pārvaldītājam tāda līguma noslēgšanu, kas piešķir tiesības izmantot infrastruktūru par maksu, kas ir noteikta saskaņā ar Direktīvas nosacījumiem. Līdz ar to AS "LatRailNet" uzskata, ka Direktīvas normā nav paredzēta saistību nodibināšana, bet gan tikai tiesības veikt maksājumus par infrastruktūras izmantošanu ar tā izraudzīto pārvadātāju. Administrācijas ieskatā šie apgalvojumi nav pamatoti.

[4.1] Vispirms Administrācija norāda, ka Līguma par Eiropas Savienības darbību 288. pants paredz, ka direktīvas tām dalībvalstīm, kurām tās adresētas, uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj šo valstu iestādēm noteikt to īstenošanas formas un metodes. Tā kā direktīvas nav tieši piemērojamas, tās pirms piemērošanas ir nepieciešams transponēt dalībvalsts tiesību aktos. Izmantojot dalībvalstīm atvēlēto rīcības brīvību, Latvijas Republika ir pārņēmusi Direktīvas tiesību normas nacionālajā regulējumā, tajā skaitā Dzelzceļa likumā, par ko liecina informatīvā atsauce, ka minētajā likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no Direktīvas. Attiecīgi šajā gadījumā ir piemērojamas un interpretējamas Dzelzceļa likuma tiesību normas, ar kurām pārņemts Direktīvas 44.panta 1.punkta prasības, nevis pati Direktīva. Ņemot vērā minēto, nav pieļaujama tieša Direktīvas normu interpretācija.

[4.2] Vērtējot Direktīvas 44.panta 1.punkta prasības kopsakarībā ar Dzelzceļa likuma 27.panta otro daļu, secināms, ka gan Direktīvā, gan Dzelzceļa likumā atrunātas pieteikuma iesniedzēja tiesības prasīt publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam līguma noslēgšanu, kas pēc būtības nozīmē tiesisko attiecību nodibināšanu starp publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju un pieteikuma iesniedzēju. Līdz ar to AS "LatRailNet" apgalvojums, ka Direktīvas normā nav paredzēta saistību nodibināšana, bet gan tikai tiesības veikt maksājumus par infrastruktūras izmantošanu ar tā izraudzīto pārvaldītāju, nav uzskatāms par pamatotu.

Dzelzceļa likuma 27.panta otrajā daļā paredzēta tāda līguma slēgšana, kas piešķir tiesības pašam pieteikuma iesniedzējam samaksāt par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu. Savukārt, Direktīvas 44. panta 1.punktā paredzēta tāda līguma noslēgšana, kas piešķir tiesības izmantot dzelzceļa infrastruktūru par maksu, kā paredzēts IV nodaļas 2. iedaļā. Vērtējot, vai tiesības izmantot dzelzceļa infrastruktūru par maksu starp pieteikuma iesniedzēju un infrastruktūras pārvaldītāju nodibināto līgumattiecību ietvaros būtu uzskatāmas par tiesībām veikt savstarpējos norēķinus, Administrācija secināja, ka jāņem vērā Dzelzceļa likuma 27.panta otrās daļas pirmais un otrais teikums, kas paredz, ka infrastruktūras jaudas pieprasījumus var iesniegt pieteikuma iesniedzēji. Lai varētu izmantot infrastruktūras jaudu, pieteikuma iesniedzēji, kuri nav pārvaldītāji, izraugās pārvaldītāju, kas saskaņā ar šā likuma 27.¹ pantu noslēdz līgumu ar infrastruktūras pārvaldītāju. Proti, 27.panta otrās daļas pirmie divi teikumi runā par saistību nodibināšanu starp pārvaldītāju un publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju un attiecīgi šā panta otrās daļas trešajā teikumā atrunāts izņēmuma gadījums, kad līguma slēgšana paredzēta starp pieteikuma iesniedzēju, kurš var arī nebūt pārvaldītājs, ņemot vērā Dzelzceļa likuma 1.panta 31.punktā doto pieteikuma iesniedzēja legāldēfīnīciju, un infrastruktūras pārvaldītāju, ja šāds pieteikuma iesniedzējs prasa līguma noslēgšanu, kurā paredzētas tā tiesības pašam samaksāt par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu. Turklāt jāņem vērā, ka pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar Dzelzceļa likuma 27.panta septīto daļu tiek piešķirtas tiesības izmantot dzelzceļa infrastruktūras jaudu. Tādējādi secināms, ka jābūt paredzētām arī tiesībām norēķināties par izmantoto jaudu. Dzelzceļa likuma 27.panta astotā daļa nosaka, ka pieteikuma iesniedzējam nav tiesības šo jaudu par atlīdzību vai bez atlīdzības nodot citiem, izņemot gadījumu, kad šo jaudu izmanto pārvaldītājs tāda pieteikuma iesniedzēja uzdevumā, kurš nav pārvaldītājs (...). Attiecīgi arī šādā gadījumā pieteikuma iesniedzējam būtu jābūt tiesībām norēķināties par izmantoto jaudu.

Kā secināts iepriekš, ar Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktu Administrācijai noteikts pienākums pēc savas iniciatīvas veikt maksas iekasēšanas shēmas atbilstības Dzelzceļa likumam pārbaudi un arī atbilstības citiem normatīvajiem aktiem, ja tie regulē attiecīgus jautājumus, pārbaudi, taču šajā normā nepārprotami nav noteikts, kādas darbības veicamas pēc šī pienākuma izpildes. Piemērojot tiesību normu sistēmisko interpretācijas metodi, Administrācija secina, ka Dzelzceļa likuma 31.panta trešajā daļā uzskaitīti Administrācijas pieņemamie lēmumi, tajā skaitā ietverta arī atsauce uz Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktu, kuru pārsūdzēšana neaptur to darbību. No minētā izriet, ka Administrācijas Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktā minētās funkcijas izpilde ietver arī lēmuma pieņemšanu.

Papildus minētajam jānorāda, ka saskaņā ar Dzelzceļa likuma 31.panta 2.² daļas trešo teikumu Administrācija attiecīgajā gadījumā pēc savas iniciatīvas lemj par pasākumiem, kas veicami, lai novērstu pieteikuma iesniedzēju diskrimināciju, tirgus izkropļojumus un citas nevēlamas tendences konkrētajos tirgos, jo īpaši atsaucoties uz 31.panta pirmās daļas 8.punkta (..) “d” apakšpunktā minēto jautājumu. No minētā izriet, ka gadījumos, kad Administrācija pēc savas iniciatīvas veikusi maksas iekasēšanas shēmas kontroli, tā, pieņemot lēmumu, lemj par veicamajiem pasākumiem. Vērtējot, vai 31.panta 2.² daļas trešais teikums nav jāsasaista ar šīs panta daļas pirmajiem diviem teikumiem, kuros atrunāta Administrācijas rīcība sūdzības gadījumā, Administrācija secina, ka 31.panta 2.² daļas pirmajā teikumā noteikta Administrācijas rīcība sūdzības izskatīšanas gadījumā, savukārt, šīs panta daļas otrajā teikumā noteikts Administrācijas pienākums, pieņemot šajā gadījumā lēmumu, lemt arī par atbilstošu pasākumu veikšanu. Dzelzceļa likuma 31.panta 2.² daļas trešajā teikumā arī noteikts, ka Administrācija lemj par veicamajiem pasākumiem, taču šīs darbības Administrācijai jāveic pēc savas iniciatīvas. Tā kā Administrācijas rīcība pēc savas iniciatīvas minēta arī Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktā, šī norma un Dzelzceļa likuma 31.panta 2.² daļas trešais teikums nepārprotami ir saistīti un Dzelzceļa likuma 31.panta 2.² daļas trešais teikums nav interpretējams kopsakarībā ar šīs panta daļas pirmajiem diviem teikumiem.

Bez tam jāņem vērā, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 65.panta trešo daļu noteikts, ka, ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka administratīvais akts izdodams, bet nav noteikts tā konkrētais saturs (satura izvēles administratīvais akts), iestāde izdod šo aktu, ievērojot piemērojamā tiesību normā noteiktos ietvarus, un šajos ietvaros, pamatodamās uz lietderības apsvērumiem, nosaka administratīvā akta saturu.

Atbilstoši minētajam, vērtējot veicamos pasākumus, Administrācija norāda, ka saskaņā ar Dzelzceļa likuma 12.panta otro daļu maksas iekasēšanas shēmu izstrādā un apstiprina publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējs. Attiecīgi lēmuma pieņemšanu, ar ko tiktu veiktas izmaiņas Maksas iekasēšanas shēmā, var veikt tikai minētais būtisko funkciju veicējs. Ņemot vērā, ka ar Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 9.punktu Administrācija ir vērtējusi Maksas iekasēšanas shēmas atbilstību Dzelzceļa likuma prasībām un konstatējusi tās neatbilstību Dzelzceļa likuma 27.panta otrajās daļas trešajam teikumam, nolūkā novērst konstatēto neatbilstību Administrācija, ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 8. punkta “d” apakšpunktu un 9.punktu un 31.panta 2.² daļas trešo teikumu,

nolemj:

uzdot AS "LatRailNet" līdz 2018.gada 1.martam nodrošināt tādu grozījumu veikšanu Maksas iekasēšanas shēmā, kas nodrošinātu tās atbilstību Dzelzceļa likuma 27.panta otrās daļas trešā teikuma prasībām, paredzot, ka par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu ar publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju var norēķināties pieteikuma iesniedzējs, ja tam ar publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju ir noslēgts atbilstošs līgums.

Šo lēmumu saskaņā ar Dzelzceļa likuma 31.panta trešo daļu, Administratīvā procesa likuma 76.panta otro daļu, 188.panta otro daļu un 189.panta pirmo daļu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā viena mēneša laikā no šā lēmuma spēkā stāšanās dienas.

Šā lēmuma pārsūdzēšana tiesā saskaņā ar Dzelzceļa likuma 31.panta trešo daļu un Administratīvā procesa likuma 185. panta ceturtās daļas 2.punktu neaptur tā darbību.

Direktors

J.Iesalnieks

Lēmuma adresāts: AS “LatRailNet”